

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ВСТУПУ ДО СОТ ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ МИТНОГО СОЮЗУ ЄВРАЗЕС

Стаття спрямована на визначення розбіжностей між системою регулювання зовнішньої торгівлі митного союзу в рамках Євразійського економічного співтовариства і стандартами СОТ та заходів України щодо їх усунення і прискорення за рахунок цього розвитку національної економіки.

The article is aimed at the determination of differences between the external trade regulation system of the customs union within the Eurasian Economic Community and WTO standards and measures of Ukraine regarding their liquidation and acceleration owing to it of the development of the national economy.

Ключові слова: митний союз, стандарти СОТ, треті країни, зовнішньоторговельні бар'єри, експорт, імпорт, виробництво.

Keywords: customs union, WTO standards, third countries, external trade barriers, export, import, production.

Держави-учасниці митного союзу в рамках Євразійського економічного співтовариства (далі – митний союз), до яких належать Російська Федерація, Республіка Білорусь і Республіка Казахстан, є важливими торговельно-економічними партнерами України. У 2009р. і січні-листопаді 2010р. експорт товарів з України до них становив 11172,2 та 14946,7 млн.дол.США, а товарний імпорт на національну територію з цих держав дорівнював 16962,5 та 22706,0 млн. дол.США [1]. На дані держави у 2009р. і січні-листопаді 2010р. припадало 28,14 та 32,40% від загального обсягу товарного експорту України й 37,34 та 41,98% від сукупного українського імпорту товарів [1]. Держави-учасниці митного союзу докладають цілеспрямованих зусиль для набуття членства у Світовій організації торгівлі (СОТ). Україна вступила до СОТ у 2008р. На сьогодні СОТ об'єднує у своїх лавах переважну більшість держав світу. Питома вага 153 її членів в загальних обсягах світових торгівлі та ВВП перевищує 95 та 90% [2; 3]. Використовувані в рамках СОТ міжнародні механізми регулювання зовнішньоторговельних товаропотоків значною мірою довели свою ефективність і здатність позитивно впливати на розвиток як національних економік, так і світового господарства. Активізація розвитку взаємовигідного торговельного та взагалі господарського співробітництва між Україною, митним союзом і державами-учасницями останнього та оптимізація його позитивного впливу на національну економіку великою мірою залежать від ступеня відповідності стандартам СОТ політики даного інтеграційного угруповання у сфері регулювання зовнішньої торгівлі з країнами, що не входять до його складу (далі – треті країни). Це обумовлює доцільність забезпечення на основі наукових досліджень виявлення розбіжностей між комплексом

механізмів такої політики й вимогами СОТ та визначення можливих заходів України щодо їх усунення.

Питанням щодо правил СОТ, реалізації на практиці механізмів торговельної політики, передбачених в її рамках, формуванню митного союзу, його відносин із згаданою організацією, а також взаємин України з даним інтеграційним угрупованням і його державами-учасниками присвячено значну кількість наукових праць. У цьому плані можна відзначити роботи, авторами яких є В.Баранов [4, С.65-72], В.Оболеньський [5, С.46-51], С.Глазьєв [6, С.46-59], Ф.Верба [7, С.80-83], О.Гош [8, С.77-88], R.Senti [9, P.124-127], M.O.Moore, A.K. Fox [10, P.597-613]. Однак, у науковій літературі нерозробленим залишається певне коло рекомендацій, на основі яких можна було б досягти підвищення відповідності системи регулювання зовнішньої торгівлі з третіми країнами митного союзу стандартам СОТ у сфері протидії демпінговому чи масованому імпорту, негативному впливу експортування на умови задоволення внутрішніх потреб, використання кількісних обмежень і ліцензування стосовно зовнішньоторговельних операцій, субсидування, застосування імпорتنних бар'єрів для забезпечення рівноваги платіжного балансу. Аналізу шляхів врегулювання цих проблематичних питань присвячена дана стаття.

Метою статті є аналіз розбіжностей між системою регулювання зовнішньої торгівлі з третіми країнами митного союзу і стандартами СОТ та можливих заходів України, спрямованих на їх усунення і створення за рахунок цього сприятливих умов для оптимізації позитивного впливу господарського співробітництва з даним інтеграційним угрупованням та його державами-учасниками на національну економіку.

На сьогодні зовнішньоторговельна політика митного союзу щодо третіх країн не повною мірою узгоджується із стандартами СОТ.

Так, щодо імпорту до митного союзу з третіх країн сільськогосподарських товарів та водних біологічних ресурсів можуть застосовуватися кількісні обмеження у випадках, коли необхідно скоротити виробництво чи продаж, обмежити випуск, усунути з ринку надлишкові обсяги відповідних видів продукції [11]. У той же час СОТ дозволяє застосування, у випадках згаданого типу, кількісних обмежень лише щодо імпорту продукції рибальства [2].

Отже, за відповідних обставин щодо імпорту до митного союзу з України широкого кола агропродовольчих товарів можуть застосовуватися, всупереч вимогам СОТ, кількісні обмеження, здатні спричинити суттєві негативні наслідки для зовнішньоторговельного, виробничого та взагалі господарського комплексу країни.

Непередбачені можливість і порядок вжиття антидемпінгових заходів щодо імпорту до митного союзу товару з однієї третьої країни в цілях забезпечення реалізації обґрунтованих інтересів іншої, пов'язаних з постачанням подібної продукції до цього інтеграційного об'єднання [11]. Проте, можливість і порядок даного типу відносин, регуляторів чітко визначені в рамках СОТ [2].

Тобто митний союз не має узгоджених з міжнародними стандартами механізмів, за рахунок використання яких Україна могла б забезпечувати протидію негативному

впливу на її економіку (зокрема експорт і виробництво) демпінгового імпорту до даного угруповання товарів з інших країн, що не є його учасницями.

Не встановлено (як цього вимагає СОТ), що при розподілі спеціальної квоти на імпорт до митного союзу товару між третіми країнами у відповідності з їх частками у загальному обсязі його імпортування до цього угруповання за попередній період необхідно враховувати будь-які особливі фактори, що можуть впливати на торгівлю даним різновидом продукції після завершення згаданого проміжку часу до припинення дії нетарифного обмеження, про яке йде мова [11; 2].

Це здатне викликати необґрунтоване ущемлення господарських інтересів України при визначенні її часток у спеціальних квотах на імпорт товарів до митного союзу у випадках їх застосування і негативно відбиватиметься на показниках експортного та виробничого розвитку країни.

У разі занадто стрімкого зростання імпорту товару з певних третіх країн до митного союзу може застосовуватися особливий порядок розподілу спеціальної квоти на його ввезення до даного інтеграційного угруповання. При цьому, відсутні аналогічні, передбачені в рамках СОТ, вимоги щодо незастосування даного порядку розподілу спеціальної квоти при використанні останньої в цілях нейтралізації загрози заподіяння серйозної шкоди галузі економіки держав-учасниць митного союзу [11; 2]. Не враховано також, визначену в рамках СОТ, неможливість застосування спеціальних захисних заходів щодо імпорту товару упродовж періоду, більшого за 4 роки, за умов розподілу спеціальної квоти на нього із додержанням подібного порядку [11; 2].

Таким чином, у випадках використання згаданого особливого порядку розподілу спеціальних квот на імпорт товарів до митного союзу можливі застосування до України більш жорстких, ніж дозволені СОТ, підходів і пов'язані з ними несприятливі наслідки для експорту і виробництва національної продукції.

Всупереч стандартам СОТ не передбачається, що застосування ліцензування, у зв'язку з кількісними обмеженнями на імпорт до митного союзу товарів з третіх країн, не повинно посилювати їх стримувального впливу на зовнішньоторговельні товаропотоки [11; 2].

Отже, відсутні належні гарантії того, що використання ліцензування, пов'язаного з такими обмеженнями, не буде являти собою різновид зовнішньоторговельних заходів, здатних створювати суттєві бар'єри на шляху постачання до митного союзу товарів з України і обумовлювати негативні наслідки для її експортного, виробничого та взагалі економічного розвитку.

Стосовно ввезення до митного союзу товарів передбачається застосування митних пільг, які, згідно із стандартами СОТ, можуть зараховуватися до субсидій з обмеженою кількістю одержувачів [11; 2]. Згідно з правилами СОТ, використання державою субсидій даного типу на користь товару і завдання його імпортом шкоди виробникам аналогічної продукції в інших країнах створює підстави для вжиття ними антисубсидійних заходів стосовно відповідних імпорتنих операцій [2]. Разом з тим,

не визначено ефективних механізмів запобігання несприятливому впливу митних пільг, що є об'єктом розгляду, на економіку третіх країн [11].

Отже, такі пільги здатні обумовлювати заподіяння субсидованим імпортом з митного союзу до України шкоди товаровиробникам останньої й відчутне погіршення ситуації у її виробничому та взагалі господарському комплексі. Дані пільги спроможні спричиняти необхідність застосування Україною антисубсидійних заходів щодо товарного імпорту з митного союзу і виникнення, у цьому зв'язку, суттєвих перешкод на шляху розвитку зовнішньої торгівлі між нею та даним інтеграційним угрупованням.

Визначено можливість застосування обмежень щодо імпорту з третіх країн товарів до митного союзу для забезпечення рівноваги платіжних балансів держав, що є його учасницями [11]. Проте, не передбачені базові принципи, які, згідно з вимогами СОТ, мають бути покладені в основу рішень щодо обмежень даного типу для досягнення узгодженості рівня жорсткості і строків застосування цих зовнішньоторговельних регуляторів з їх безпосередніми цілями [11; 2]. Серед зазначених принципів слід, насамперед, виділити такі. Застосування імпорتنних обмежень для забезпечення рівноваги платіжного балансу має припинятися з моменту ліквідації обставин, що обумовили потребу у них. В міру зміни таких обставин на краще рівень жорсткості обмежень повинен скорочуватися. Перевага, у разі можливості, має надаватися додатковим податкам на імпорт чи іншим обмеженням, які справляють мінімальний негативний вплив на міжнародну торгівлю. Використання кількісних обмежень на імпорт товарів може мати місце у випадках критичного стану платіжного балансу, стрімкого погіршення стану у сфері зовнішніх розрахунків та неможливості ліквідувати такі негативні явища шляхом застосування альтернативних зовнішньоекономічних інструментів, що забезпечують мінімальний негативний вплив на міжнародні торговельні товаропотоки. Забороняється одночасне використання на імпорт певного товару двох або більшої кількості обмежень, спрямованих на забезпечення рівноваги платіжного балансу. Тобто упродовж того чи іншого часового періоду можливо застосування до імпорту певного товару лише одного обмеження, пов'язаного із станом платіжного балансу.

Слід зазначити, що для практики держав-учасниць митного союзу минулих років характерно прийняття рішень стосовно обмеження товарного імпорту в цілях забезпечення рівноваги платіжного балансу. Так, у 1998р. Урядом Російської Федерації була схвалена постанова щодо тимчасового застосування у зазначених цілях додаткового мита на ввезення товарів за ставкою у 3% [12].

В цілях протидії товарному дефіциту у межах митного союзу на шляху експорту з нього продовольчих товарів можуть застосовуватися зовнішньоторговельні бар'єри [11]. При цьому, не враховуються вимоги СОТ щодо забезпечення уникнення суттєвого несприятливого впливу подібних інструментів регулювання міжнародної торгівлі на продовольчу безпеку держав-імпортерів товарів згаданого типу [11; 2].

Така ситуація підвищує вірогідність істотного погіршення, у випадках застосування таких бар'єрів, умов задоволення потреб України у продовольчих товарах, здатного мати відчутні несприятливі наслідки для її економіки.

В цілях забезпечення галузей обробної промисловості держав-учасниць митного союзу достатніми обсягами вітчизняних матеріалів у періоди часу, коли внутрішні ціни на них нижчі за світові у результаті реалізації урядових планів стабілізації, можливо застосування обмежень щодо експортних поставок за межі даного інтеграційного угруповання цих різновидів продукції [11]. Однак, при цьому відсутні аналогічні передбаченим СОТ вимоги про те, що такі обмеження не повинні обумовлювати зростання рівня захисту галузей обробної промисловості, на користь яких вони застосовуються, та збільшення обсягів експорту їх продукції [11; 2].

Така ситуація здатна спричиняти у випадках використання обмежень, що є об'єктом розгляду, суттєве і стрімке зростання поставок в Україну з митного союзу продукції відповідних галузей обробної промисловості із штучно завищеним рівнем конкурентоздатності та відчутне погіршення у результаті становища національних виробників її аналогів та показників розвитку українського господарства.

З огляду на вищевикладене, Україні доречно вжити належних заходів щодо забезпечення прийняття за результатами переговорів із приєднання до СОТ держав-учасниць митного союзу відповідних зобов'язань стосовно усунення розглянутих розбіжностей між його системою регулювання зовнішньої торгівлі та стандартами даної організації.

На базі проведення комплексу необхідних досліджень Україні доцільно визначити напрями співпраці з митним союзом і державами, що є його учасницями, після набуття ними членства у СОТ в цілях реалізації на взаємовигідних засадах обґрунтованих торговельно-економічних інтересів в рамках даної організації.

Реалізація вищевикладених пропозицій сприятиме активному розвитку, на основі використання стандартів СОТ, взаємовигідного співробітництва між Україною, митним союзом та державами, що є його учасницями, у торговельній та взагалі господарській сфері й уникненню серйозних ускладнень у їх відносинах, здатних істотно перешкоджати його ефективному провадженню. Доречно зазначити, що із 6 розслідувань, спрямованих на виявлення ущемлень законних господарських інтересів України іноземними державами, 3 були порушені у зв'язку із заходами економічної політики Російської Федерації і Республіки Білорусь [13]. Таким чином, за рахунок застосування запропонованих підходів вдасться забезпечити створення сприятливих умов для оптимізації позитивного впливу зазначеного співробітництва на експорт, виробництво та взагалі економіку України.

Література:

1. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. <http://www.wto.org>.
3. <http://www.me.gov.ua>

4. Баранов В.Д. В ВТО тройственным таможенным союзом: намерения и реальность / В.Д. Баранов // *Мировая экономика и международные отношения*. - 2010. - № 3. - С.65-72.
5. Оболенский В.П. Переговоры о присоединении России к ВТО: новый формат, новые проблемы / В.П.Оболенский // *Мировая экономика и международные отношения*. - 2010. - № 6. - С.46-51.
6. Глазьев С.Ю. Таможенный союз Белоруссии, Казахстана и России: запуск механизмов / С.Ю. Глазьев // *Российский экономический журнал*. - 2009. - № 11-12. - С.46-59.
7. Верба Ф. Щодо потенціальної можливості формування Єдиного економічного простору Україною, Росією, Беларусьсю та Казахстаном / Ф. Верба // *Економіка України*. - 2003. - № 11. - С.80-83.
8. Гош О. Суперечливість зовнішньоекономічних відносин України / О.Гош // *Економіка України*. - 2006. - № 11. - С.77-88.
9. Senti R. Issues Surrounding the US-EU Steel Conflict / R.Senti // *Intereconomics. Review of the European Economic Policy*. - 2002. - № 3. - P.124-127.
10. Moore M.O. Why don't Foreign Firms Cooperate in US Antidumping Investigations? An Empirical Analysis / M.O. Moore, A.K.Fox // *Review of World Economics*. – 2010. – Volume 145, Number 4. – P. 597 – 613.
11. <http://www.tsouz.ru>
12. <http://www.consultant.ru>
13. <http://www.rada.gov.ua>.